

2011-04-15

Sektorn för administrativt stöd

POLICY MOT MUTOR OCH BESTICKNING FÖR ANSTÄLLDA OCH FÖRTROENDEVALDA

Definitioner

Muta

En anställd eller en förtroendevald gör sig skyldig till mutbrott, enligt brottsbalken 20 kap 2 §, om han för sig själv eller för annan, tar emot, låter åt sig utlova eller begär muta eller annan otillbörlig belöning för sin tjänsteutövning. Detsamma skall gälla, om en anställd eller en förtroendevald begått gärningen innan han erhöll anställningen eller efter det han slutat densamma.

En muta är en gåva eller förmån som kan påverka en anställd eller förtroendevald att gynna givaren. Att gynna innebär inte att gåvan eller förmånen faktiskt medfört att givaren blir eller blivit gynnad utan att han objektivt sett torde/anses kunna bli det. Ett mutbrott kan ske innan, under tiden eller efter en anställning eller ett uppdrag. En anställd eller förtroendevald kan göra sig skyldig till mutbrott även om det är någon annan som får den otillbörliga belöningen, t.ex. en make, maka, sambo eller barn m.fl.

En muta kan bestå av t ex. gåva, testamentariskt förordnande, rabatter, pengar, lån, efterskänkande av skuld, gratis eller subventionerad hyra av fritidshus, husbil, husvagn eller båt eller deltagande i resor och tävlingar. En muta kan även bestå i sidoleveranser av varor och tjänster från leverantören eller att få en tjänst utförd, t.ex. reparation av bil eller hus.

För att inte riskera att göra sig skyldig till mutbrott måste den anställde eller förtroendevalde ofta aktivt tacka nej, det räcker således inte alltid med att inte tacka ja. Gåvan eller förmånen behöver inte ha fullbordats, det räcker med att man accepterat ett erbjudande.

Straffet för mutbrott är böter eller fängelse i högst två år, eller om brottet är grovt fängelse i lägst 6 månader och högst 6 år. Därutöver kan avskedande bli aktuellt, samt vid ekonomisk skada skadestånd.

Bestickning

En person gör sig skyldig till bestickning, enligt brottsbalken 17 kap. 7 §, genom att lämna, utlova eller erbjuda en otillbörlig belöning till en anställd eller förtroendevald, eller annan (jämför ovan). Att acceptera en begäran från en anställd eller förtroendevald om att få en otillbörlig förmån är också bestickning.

Straffsatserna är desamma som för mutbrott.

Särskilt integritetskänsliga personer

Anställda och förtroendevalda som ägnar sig åt myndighetsutövning t.ex. tillståndsgivning, beslut om rättighet, inspektion m.m. samt de som arbetar inom omsorgsområdet och med upphandling och inköp är särskilt integritetskänsliga.

För personer som är särskilt integritetskänsliga krävs det mindre för att de skall anses ha gjort sig skyldiga till mutbrott. Det innebär att en gåva, som om den erbjudits någon annan inte skulle ha varit att anse som otillbörlig kan vara otillbörlig för dessa grupper.

Tillbörlig och otillbörlig gåva

Gränsen för vad som är en tillbörlig eller otillbörlig förmån är flytande och kan vara olika vid olika tidpunkter och i olika verksamheter och befattningar. Varje förmån som ges bör betraktas som otillbörlig om den kan misstänkas påverka tjänsteutövning. En gåva kan vara otillbörlig även om den inte ges för att mottagaren ska handla på ett visst sätt.

Korruption

Korruption, missbruk av förtroendeställning till egen vinning, främst genom tagande av mutor.

(Nationalencyklopedin, www.ne.se)

Allmänt

De lagregler om mutor och bestickning som finns omfattar alla anställda och förtroendevalda, oavsett om de är verksamma i offentlig eller privat verksamhet och oberoende av befattning. Inom offentlig verksamhet är dock kraven högre på de anställda och förtroendevalda.

Demokrati, rättsäkerhet och effektivitet är grundläggande värden för all offentlig verksamhet. Det är av synnerlig vikt och av stort allmänt intresse att integriteten hos kommunens anställda och förtroendevalda inte kan ifrågasättas. En anställd eller förtroendevald inom kommunen får därför aldrig missbruka sin ställning. Ingen form av korruption accepteras. Det får inte ens finnas en misstanke om att korruption skulle kunna förekomma. Det är lätt att skada förtroendet för en verksamhet, men mödosamt och tidsödande att bygga upp det.

I de fall man lär känna en affärsbekant, vårdtagare eller annan person i tjänsten så väl att det blivit fråga om vänskap är det särskilt viktigt att uppträda korrekt, sakligt och opartiskt. Kraven är nämligen alltid desamma; att uppträda korrekt, sakligt och opartiskt. Redan vänskapsförhållandet i sig kan påverka objektiviteten och särskild försiktighet måste iakttas i dessa fall.

Ansvar

Mutbrott och bestickning inom offentlig verksamhet faller alltid under allmänt åtal. Det innebär att åklagare är skyldig att utreda ett brott när det kommer till polis och åklagares kännedom.

Det yttersta ansvaret för att inte göra sig skyldig till mutbrott eller bestickning faller på den anställda eller den förtroendevalde. En anställd eller förtroendevald kan inte friskriva sig från ansvar genom att åberopa att arbetsledningen lämnat sitt samtycke. Detsamma gäller vid testamentariskt förordnande.

Gåvor

Huvudregeln är att gåvor inte skall tas emot. Om någon vill överlämna en gåva måste gällande regler om mutor och krav på neutralitet och opartiskhet beaktas. Om avsikten med gåvan kan misstänkas vara att bli mer välvilligt behandlad i något sammanhang är det fråga om muta. Gåvan får då inte tas emot.

Ibland kan en givare komma att uppfatta det som oartigt av mottagaren att avböja en gåva. Detta får inte påverka ens bedömning.

Gåvor utan koppling till enskilda händelser och av mindre värde, t.ex. julgåvor kan *undantagsvis* accepteras. Som mindre värde anses gåva för högst 250 kr inkl. moms per år. Det är inte tillåtet att ta emot en gåva i form av kontanter.

Personer som ingår i gruppen särskilt integritetskänsliga måste dock iaktta en större restriktivitet.

Andra förmåner

Att delta i resor, studieresor, studiebesök eller konferenser, där någon annan än kommunen erbjuder sig stå för hela eller del av kostnaderna är inte tillåtet.

I samband med möten som utgör en del i ett pågående samarbete är det tillåtet att, vid enstaka tillfälle, låta samarbetspartner/leverantör svara för hela eller del av kostnaden för enklare måltider, enklare nöjes- eller enklare sportevenemang.

Att, vid enstaka tillfällen, i samband med förrättning, tillsynsbesök och liknande låta sig bjudas på kaffe eller enklare måltid betraktas normalt sett inte som muta.

Att ta emot rabatter, som ges och som inte alla kommunanställda kan få är inte tillåtet. Avtal om sådana rabatter träffas gemensamt för alla anställda, och finns presenterade på kommunens intranät.

Personer som ingår i gruppen särskilt integritetskänsliga måste dock iaktta en större restriktivitet.

Omsorgsområdet

Anställda inom omsorgsområdet kan bli särskilt utsatta för att vårdtagare vill ge en belöning för ett gott utfört arbete.

Här är utrymmet för undantag från huvudregeln (att gåvor eller andra förmåner inte skall tas emot) mycket begränsat. En anställd kan undantagsvis ta emot en gåva av trivselkaraktär och av ringa värde - blommor, kakor, chokladask och liknande – om det kan upplevas som stötande att den anställda avvisar gåvan och under förutsättning att gåvan

blir tillgänglig för hela personalen vid en enhet/arbetsplats. Det kan vara olämpligt att ta emot flera gåvor från en och samma brukare även om varje gåvas värde är ringa. Kontanter får aldrig tas emot.

Socialstyrelsen har gett ut rekommendationer om mottagande av gåvor och testamenten inom hälso- och sjukvården samt socialtjänsten. Dessa skall tillämpas inom kommunen. Vård och omsorg har upprättat särskild rutin för anställda i kommunens omsorgs verksamhet.

Kan ett erbjudande accepteras?

Om en anställd eller förtroendevald erbjuds något av en utomstående kan följande kontrollfrågor vara till ledning för att ta ställning till om det är otillåtet att acceptera erbjudandet.

- Är detta en förmån och varför erbjuds den mig?
- Finns det en koppling mellan förmånen och min tjänsteutövning?
- Hur är förmånen beskaffad och vad är den värd?
- Vilket inflytande har jag på min arbetsgivares relation med den som erbjuder förmånen?

Källa: Om mutor och jäv – en vägledning för offentligt anställda. Skrift framtagen av Sveriges kommuner och landsting tillsammans med Finansdepartementet

Om mutbrott eller bestickning misstänks eller upptäcks

En anställd som fått erbjudande om en otillbörlig förmån eller gåva skall meddela sin närmaste chef detta.

Misstänker någon att någon annan fått eller blivit erbjuden muta, skall detta anmälas till närmaste chef eller till säkerhetschefen/personalchefen/kommundirektören.

Misstänker någon att någon annan erbjuder eller erbjudit muta (bestickning), skall detta anmälas till närmaste chef eller till säkerhetschefen/personalchefen/kommundirektören.

Om anmälan har gjorts till närmaste chef skall chefen skall därefter vidta åtgärder. Bedöms den erbjudna förmånen som otillbörlig kontaktar chefen säkerhetschefen/personalchefen/kommundirektören eller kommunjuristen som tillsammans avgör om polismyndigheten skall kontaktas.

En förtroendevald som fått erbjudande om en otillbörlig förmån eller gåva skall kontakta kommundirektören eller kommunjuristen som tillsammans avgör om polismyndigheten skall kontaktas.

Fastställda av kommunfullmäktige 20 juni 2011, § 79